

Šifra kandidata:

Državni izpitni center

P 2 2 1 A 1 0 1 1 1

SPOMLADANSKI IZPITNI ROK

SLOVENŠČINA

Izpitna pola 1

Razčlemba neumetnostnega besedila

Ponedeljek, 30. maj 2022 / 60 minut

Dovoljeno gradivo in pripomočki:

Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.

Kandidat dobi ocenjevalni obrazec.

Priloga z neumetnostnim besedilom je na perforiranem listu, ki ga kandidat pazljivo iztrga.

POKLICNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite oziroma vpišite svojo šifro v okvirček desno zgoraj na tej strani in na ocenjevalni obrazec.

Izpitna pola vsebuje 22 nalog. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 60. Za posamezno nalogo je število točk navedeno v izpitni poli.

Rešitve pišite z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom in jih vpisujte v izpitno polo v za to predvideni prostor. Pišite skladno s slovničnimi in pravopisnimi pravili, čitljivo, vendar ne samo z velikimi tiskanimi črkami. Pri nalogah izbirnega tipa izberite samo eno rešitev, če v navodilu ni določeno drugače. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z 0 točkami.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 12 strani, od tega 1 prazno.

Priloga k izpitni poli 1

Cenimo in negujemo, kar imamo!

Piše:

Dušan Waldhütter, urednik Kvadratov

Vsako leto 22. marca se po vsem svetu posvetimo naravni dobrini, ki predstavlja enega najpomembnejših pogojev za obstoj živih bitij. Čeprav je voda odločilen člen v igri preživetja, ji posvečamo premalo pozornosti. Pravico do vode obravnavamo kot samoumevno, s čimer ne ogrožamo le svoje prihodnosti, ampak tudi prihodnost svojih zanamcev. Človekovi škodljivi posegi v naravno okolje povzročajo podnebne spremembe, te pa so glavni razlog za vse pogostejše poplave, hujša sušna obdobja in onesnaženje voda. Če bomo še naprej zanemarjali naš ekosistem, bo vse težje zagotoviti dostop do te naravne dobrine, ki je in bo tudi v prihodnje bistvena za naše preživetje.

Letošnja rdeča nit svetovnega dneva voda so okoljske rešitve, ki jih ponuja narava sama, so sporočili z Nacionalnega inštituta za javno zdravje. Najpomembnejših izzivov, ki so povezani z vodo, seveda ne morejo naenkrat čudežno rešiti. Predstavljajo pa več inovativnih in stroškovno učinkovitih možnosti za

premostitev težav, ki nastajajo, ker je vodna infrastruktura nezadostna ali celo dotrajana. V osnovi gre za podporo naravi in njeni sposobnosti obnavljanja: s pogozdovanjem, povrnitvijo rek v prvotne struge in obnovitvijo mokrišč lahko na trajnosten in stroškovno učinkovit način ponovno vzpostavimo naravno ravnovesje v vodnem krogu. Tako bomo pripomogli k izboljšanju zdravja ljudi, mnogim pa celo omogočili preživetje.

Danes kar 2,1 milijarde ljudi nima dostopa do pitne vode. Okoli 1,8 milijarde ljudi se oskrbuje s pitno vodo iz virov, ki niso zaščiteni pred morebitnim onesnaženjem s človeškim ali živalskim blatom, več kot 80 odstotkov svetovnih odpadnih voda, ki jih proizvede sodobna družba, pa se povrne v okolje, ne da bi bile prej ustrezno prečiščene. Milijoni ljudi v gospodinjstvih, šolah, tovarnah, na delovnih mestih in po kmetijah težko živijo in se borijo za preživetje brez dostopa do čiste pitne vode. Marginalizirane skupine žensk, otrok, avtohtonih skupnosti, invalidnih oseb in mnogi drugi

so pri zagotavljanju oskrbe z vodo pogosto diskriminirani.

Ko spoznavamo vse to, postaja jasno, da imamo v Sloveniji izjemno srečo, saj težav pri oskrbi z vodo skorajda nimamo.

Izsledki zadnje raziskave o energetske učinkovitosti v Sloveniji razkrivajo, kakšen je naš odnos do vode. Ta se med drugim kaže v varčnem ravnanju z njo. Med uporabo, na primer med umivanjem zob, prhanjem ali ročnim pomivanjem posode, toplo sanitarno vodo zapiramo v večini anketiranih gospodinjstev (85 odstotkov). Pri tem so mlajši anketiranci energetske učinkovitejši od starejših, saj jih kar 91 odstotkov prihaja iz najmlajše skupine sodelujočih v anketi. Ti so stari do 27 let. Najmanjši delež jih je iz najstarejše skupine, v kateri so bili starejši od 65 let. Ker običajno radi rečemo, da na mladih svet stoji, lahko tokrat argumentirano dodamo: hvala bogu. Smo pa lahko vsi skupaj zelo srečni, da smo rojeni v Sloveniji in da živimo prav tu.

(Prirejeno po: Kvadrati. Tedenska oglasna priloga časnika Večer, 25. 3. 2019.)

Prazna stran

Pozorno preberite izhodiščno besedilo in rešite naloge.

1. Poved ustrezno dopolnite s podatki o okoliščinah sporočanja in odgovorite na vprašanje.

Besedilo avtorja _____ je bilo objavljeno dne _____ v prilogi _____, ki izhaja vsak _____.

Kaj je avtorja spodbudilo, da je napisal izhodiščno besedilo?

_____ (3 točke)

2. Obkrožite DA, če trditev o izhodiščnem besedilu drži, ali NE, če ne drži.

Besedilo je namenjeno strokovni javnosti.	DA	NE
V naslovu je neposredno izražena tema besedila.	DA	NE
Naslov povzema avtorjevo mnenje o temi.	DA	NE
Priložena fotografija omogoča, da si lažje predstavljamo temo besedila.	DA	NE

(2 točki)

3. S katerim prevladujočim namenom je sporočevalec tvoril besedilo?

Sporočevalec je besedilo tvoril predvsem, da bi

- A bralcem predstavil, katere aktivnosti so potekale ob svetovnem dnevu voda.
- B bralcem predstavil rezultate slovenske raziskave o energetske učinkovitosti.
- C vplival na mnenje bralcev o tem, kako pomembno je ravnanje s pitno vodo.
- Č pozval bralce, naj po svoje obeležijo svetovni dan voda.

(1 točka)

4. Določite ubeseditveno stališče v besedilu tako, da podčrtate ustrezno rešitev ob vsaki poševnici.

Avtor se v besedilu razodeva / ne razodeva, torej je besedilo subjektivno / objektivno.

(1 točka)

5. V katero besedilno vrsto spada izhodiščno besedilo?

Izhodiščno besedilo je

- A strokovno poročilo.
- B publicistično poročilo.
- C reportaža.
- Č komentar.
- D ocena.

(1 točka)

6. Podteme razvrstite v ustrezno zaporedje, kot si sledijo v besedilu. Na črtice napišite številke 1–4.

- _____ ravnanje s pitno vodo na Slovenskem
- _____ nedostopnost pitne vode po svetu
- _____ odnos do pitne vode in njegove posledice
- _____ prizadevanja ob letošnjem svetovnem dnevu voda

(2 točki)

7. Preberite 1. odstavek (Vsako leto ...). V smiselno povezanih povedih odgovorite, kaj pomeni avtorjeva navedba, da pravico do pitne vode obravnavamo kot samoumevno, katere posledice ima naše neodgovorno obnašanje in kaj avtor meni o preskrbi s pitno vodo v prihodnosti.

(4 točke)

8. Naštejte štiri vzroke za pomanjkanje pitne vode, ki jih navaja avtor.

- _____
- _____
- _____
- _____

(2 točki)

9. Ustrezno dopolnite povedi s podatki iz besedila.

Ob letošnjem svetovnem dnevu voda se odgovorni trudijo, da bi _____

_____.

Naravno ravnovesje v vodnem krogu lahko ponovno vzpostavimo, če _____

_____.

Skoraj dve milijardi ljudi voda, ki jo pijejo, ogroža, ker _____

_____.

(3 točke)

10. Avtor v 3. odstavku (Danes kar ...) izpostavi tudi ranljive skupine, kot so npr. otroci in invalidi. Zakaj so ti pri oskrbi s pitno vodo med najbolj ogroženimi?

Avtor navaja, da so ti ljudje med najbolj ogroženimi, ker:

- A običajno živijo na odročnih krajih in nimajo dosti stikov z drugimi skupnostmi, ki bi jim pomagale zagotoviti dostop do pitne vode.
- B sami nimajo dovolj znanja, sposobnosti in denarja, da bi si zagotovili dostop do pitne vode.
- C jim tudi pri oskrbi s pitno vodo priznavamo manj pravic v primerjavi z drugimi oz. so zapostavljeni.

(1 točka)

11. Preberite zadnji odstavek (Ko spoznavamo vse to ...) in rešite nalogo.

11.1. Kaj avtor izrazi z besedno zvezo, da *na mladih svet stoji*?

_____

_____

(1)

11.2. Na kateri podatek se pri tem sklicuje?

_____

_____

(1)

(2 točki)

12. Avtor besedilo zaključí s povedjo *Smo pa lahko vsi skupaj zelo srečni, da smo rojeni v Sloveniji in da živimo prav tu.*

12.1. Navedite argument, s katerim to mnenje utemelji.

_____

(1)

12.2. Se strinjate z avtorjevim mnenjem? Svoj odgovor utemeljite v povedi/povedih.

_____

_____

_____

(2)
(3 točke)

13. Vsako prevzeto besedo povežite z njeno razlago tako, da na črtico napišete ustrezno številko.

_____ infrastruktura	1	po izvoru od tam, kjer biva, prvoten
_____ inovativen	2	temeljne naprave, objekti, ki omogočajo gospodarsko dejavnost določene skupnosti
_____ marginaliziran	3	samostojen, samoupraven
_____ avtohton	4	nanašajoč se na izboljšanje, izpopolnitev, uvedbo česa novega
	5	odrinjen, potisnjen na rob družbenega dogajanja, življenja

(2 točki)

14. Preberite odlomek iz slovarskega sestavka in rešite nalogo.

vôda -e tudi -é ž, tož. ed. v prislovni predložni zvezi tudi vódo (ó)

1. naravna prozorna tekočina brez barve, vonja in okusa: voda hlapi, kaplja, teče, zmrzne; snov, ki vpija vodo; bistra, čista, kalna, motna voda; mrzla, topla voda;
2. tudi mn. ta tekočina kot reka, jezero, morje: voda dere, klokota, šumlja; voda izvira pod hribom; vode naraščajo, upadajo; vode s tega ozemlja odtekajo v isto morje;
3. ta tekočina kot osnovna sestavina sadežev, plodov: iztisniti vodo iz kumar;
4. tekočina, ki jo izločajo ledvice; seč¹, urin¹: otrok ni mogel zadržati vode;
5. navadno s prilastkom vodna ali vodi podobna raztopina, ki se uporablja kot sredstvo za nego, razkuževanje zlasti kože: dišeča, lasna voda; kolonjska voda raztopina eteričnih olj v razredčenem alkoholu za odišavljanje; ustna voda; voda za britje

- 14.1. V katerem slovarskem pomenu je rabljena beseda *voda* v posamezni povedi? Številko pomenke razlage napišite na črto.

Svetovni dan voda je 22. marca. _____

Pitna voda ni vsem enako dostopna. _____

(2)

14.2. Določite, ali je samostalnik *voda* v besedni zvezi števeni ali nešteveni. Obkrožite ustrezno rešitev.

svetovni dan voda   š t e v n i / n e š t e v n i

pitna voda   š t e v n i / n e š t e v n i

(1)

14.3. V obeh podčrtanih besedah obkrožite naglašeni samoglasnik.

svetovni dan v o d a   pitna v o d a

(1)
(4 točke)

15. Prečrtajte tri besede, ki ne sodijo v isto besedno družino kot beseda *voda*.

vodenka   sovoditelj   zavod   povodenj   prevodnik   vodnar   odvodnjavati

(2 točki)

16. Rešite besedotvorno nalogo.

16.1. Tvorite besedi, ki ustrežata danima skladenjskima podstavama.

tak, ki je za varstvo vode _____

to, kar meče vodo _____

(2)

16.2. V katero besedotvorno vrsto sodita obe tvorjenki?

Obe tvorjenki sta

A izpeljanki.

B zloženki.

C sestavljenki.

Č sklopa.

(1)
(3 točke)

17. Podčrtana glagola v povedi postavite v sedanjik.

Tako bomo pripomogli k izboljšanju zdravja ljudi, mnogim pa celo omogočili preživetje.

_____

_____

(1 točka)

18. V vsaki povedi podčrtajte osebek.

- Danes kar 2,1 milijarde ljudi nima dostopa do pitne vode.
- Marginalizirane skupine žensk, otrok, avtohtonih skupnosti, invalidnih oseb in mnogi drugi so pri zagotavljanju oskrbe z vodo pogosto spregledani, zapostavljeni ali diskriminirani.

(2 točki)

19. Preberite povedi in rešite nalogo.

Kar 91 odstotkov oseb, ki zapirajo toplo vodo, prihaja iz najmlajše skupine. Najmanjši delež pa jih je iz najstarejše skupine, v kateri so bili starejši od 65 let.

19.1. Na katero besedo ali besedno zvezo v prvi povedi se navezuje podčrtani zaimek?

_____

(1)

19.2. Zaimek *jih* postavite v imenovalnik.

_____

(1)

19.3. Pridevnikoma *najmanjši* in *najmlajše* določite stopnjo in pripišite obliko v osnovniku.

Stopnja: _____

Oblika v osnovniku:

najmanjši _____

najmlajše _____

(2)
(4 točke)

20. Preberite poved in rešite nalogo.

Čeprav voda predstavlja odločilen člen v igri življenja ali smrti, ji nemalokrat posvečamo premalo pozornosti.

20.1. Katera vrsta odvisnika je označena v povedi?

- A vzročni odvisnik
- B predmetni odvisnik
- C dopustni odvisnik
- Č pogojni odvisnik

(1)

20.2. Poved pretvorite v priredno zloženo.

---

(2)
(3 točke)

21. V besedilu odpravite šest pravopisnih napak.

Nekaj dni po dnevu žena in Gregorjevem obeležujemo tudi svetovni dan voda. To priložnost izkoristimo, da opozorimo na milijone ljudi po svetu, ki nimajo dostopa do pitne vode. Ta je življensko pomembna in dobro je da večina vprašanih pri nas varčuje z toplo vodo.

(2 točki)

22. Napišite **uradno prošnjo**.

Zamislite si, da ste Miha/Maja Novak, član/-ica ekokrožka na Srednji trgovski šoli Maribor (Mladinska ulica 14, 2000 Maribor). Ob svetovnem dnevu voda boste na šoli priredili okroglo mizo na temo Voda je življenje. Za sodelovanje na njej prosite Uršo Kragelj, ambasadorko Slovenskega društva za zaščito voda (Hajdrihova ulica 19, 1000 Ljubljana), ki je svetovna mladinska prvakinja v kajaku na divjih vodah in si aktivno prizadeva za izboljšanje stanja slovenskih tekočih in drugih voda. Pri pisanju prošnje si lahko pomagate tudi z izhodiščnim besedilom. Pišite na naslednjo stran.

(12 točk)

